

कोऑप होराइजन

1 मार्च 2023

सहकारिते साठी हा अर्थसंकल्प वरदान आहे: अमित शहा

केंद्रीय गृह आणि सहकार मंत्री अमित शाह चा मत आहे की –'सहकार से समृद्धी' या मंत्राचे अनुसरण करून भारत सरकार माननीय पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली सहकारी संस्थांच्या मदती ने कोट्यवधी लोकांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी कटिबद्ध आहे.

2023 च्या अर्थसंकल्पात सहकार क्षेत्राला बळकटी देण्यासाठी घेतलेले अभूतपूर्व निर्णय याच निर्धाराचे प्रतीक आहेत. जगातील सर्वात मोठी विकेंद्रित साठवण क्षमता उभारण्याच्या योजनेमुळे सहकारी संस्थांशी निगडित शेतकऱ्यांना त्यांच्या उत्पादनाची योग्य वेळी विक्री करून योग्य भाव मिळू शकेल आणि पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या संकल्पात शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढवण्यासाठी ही महत्त्वाची भूमिका बजावेल.

येत्या ५ वर्षांत सरकार प्रत्येक पंचायतीमध्ये नवीन बहुउद्देशीय सहकारी संस्था, प्राथमिक मत्स्यव्यवसाय संस्था आणि दुग्ध सहकारी संस्था स्थापन करणार आहे. साखर सहकारी संस्थांना 2016-17 पूर्वीची

शेतकऱ्यांना त्यांच्या खर्चाची देयके दाखविण्याची सुविधा देण्यात आली असून, यामुळे सहकारी साखर कारखान्यांना सुमारे 10 हजार कोटी रुपयांचा दिलासा मिळणार आहे.

याचा सिवाय 31 मार्च 2024 पर्यंत स्थापन झालेल्या उत्पादन क्षेत्रातील सहकारी संस्थांना केवळ 15% कराच्या जाळ्यात ठेवल्याबद्दल केंद्रीय सहकारमंत्र्यांनी पंतप्रधानांचे आभार मानले. रोख रक्कम काढण्यावर टीडीएसची मर्यादा रु. 3 कोटी ठेवण्याचा आणि प्राथमिक कृषी पतसंस्था (पीएसीएस) आणि प्राथमिक सहकारी कृषी आणि ग्रामीण विकास बँका (पीसीएआरडीबीएस) यांच्या रोख ठेवी आणि कर्जासाठी प्रति सदस्य मर्यादा रु.2 लाखांपर्यंत करण्याचा निर्णय प्रशंसनीय आहे.

स्रोत: पीआयबी

राष्ट्रीय स्तरावरील बहुराज्य सहकारी निर्यात संस्था

केंद्रीय मंत्रिमंडळाने माननीय पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली 2002 च्या मल्टिस्टेट को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीज (एमएससीएस) कायदांतर्गत राष्ट्रीय स्तरावरील मल्टिस्टेट कोऑपरेटिव्ह एक्सपोर्ट सोसायटी स्थापन करण्यास आणि प्रोत्साहन देण्यास मान्यता दिली आहे. वाणिज्य आणि उद्योग मंत्रालय ने आपल्या निर्यात संबंधित धोरणे, योजना आणि एजन्सीद्वारे सहकारी संस्था आणि 'सरकारी दृष्टिकोन' चे पालन करून संबंधित संस्थांद्वारे उत्पादित सर्व वस्तू आणि सेवांची निर्यात ची तरतूत केलेली आहे.

प्रस्तावित सोसायटी निर्यात पार पाडण्यासाठी आणि प्रोत्साहन देण्यासाठी एक छत्र संस्था म्हणून काम करून सहकार क्षेत्रातील निर्यातीला जोर देईल. यामुळे जागतिक बाजारपेठेत भारतीय सहकारी संस्थांची निर्यात क्षमता उघडण्यास मदत होईल. ही प्रस्तावित सोसायटी सहकारी संस्थांना भारत सरकारच्या विविध मंत्रालयांच्या विविध निर्यात संबंधी योजना आणि धोरणांचा 'संपूर्ण सरकारी दृष्टिकोन' द्वारे केंद्रीतपणे लाभ मिळवून देण्यास मदत करेल. सहकार-से-समृद्धीचे उद्दिष्ट साध्य करण्यातही यामुळे मदत होईल, जरी सहकारी संस्थांचे सर्वसमावेशक विकास मॉडेल जेथे सभासदांना त्यांच्या वस्तू आणि सेवांच्या निर्यातीद्वारे चांगल्या किमतीची प्राप्ती करून आणि समाजाद्वारे व्युत्पन्न अतिरिक्त रकमेतून वितरित केलेल्या लाभांशाचा फायदा होईल.

निर्यातीत सहकारी संस्थांची गरज

- 8.54 लाख नोंदणीकृत सहकारी संस्था चे 29 कोटींहून अधिक सदस्य.
- सहकारी संस्था हीच ग्रामीण आर्थिक परिवर्तनाची गुरुक्लिल्ली आहे.
- सहकारी संस्थांनी जागतिक स्तरावर विचार करणे आणि सर्व आर्थिक क्षेत्रांमध्ये त्यांच्या तुलनात्मक लाभाचा लाभ घेण्यासाठी स्थानिक पातळीवर कार्य करणे आवश्यक आहे.

एक्सपोर्ट सोसायटी स्थापन करण्यासाठी प्रेरणा

- सहकारी उत्पादने/सेवांच्या निर्यात क्षमतेचे आंतरराष्ट्रीय बाजारप्रमाणे मागणीचे मूल्यांकन आणि टॅप करणे.
- सहकारी संस्थांचा देशाच्या निर्यातीत थेट सहभाग.
- निर्यातक्षम देशांतर्गत अधिशेष, खेळते भांडवल, लॉजिस्टिक, तांत्रिक माहिती आणि प्रशिक्षण यांच्या एकत्रीकरणासाठी योग्य संस्थात्मक समर्थनाची तरतूद.
- खरेदी, साठवण, प्रक्रिया, विपणन, ब्रँडिंग, लेबलिंग, पॅकेजिंग, प्रमाणन, संशोधन आणि विकास इ. आणि सहकारी संस्थांद्वारे उत्पादित सर्व प्रकारच्या वस्तू आणि सेवांचा व्यापार करणे.
- सहकारी संस्थांद्वारे उत्पादित केलेल्या अतिरिक्त वस्तू आणि सेवांच्या निर्यातीत वाढ करणे आणि आत्मनिर्भर भारताकडे नेणाऱ्या "मेक इन इंडिया" ला प्रोत्साहन देणे.
- सहकार क्षेत्रात यामुळे अधिक रोजगार निर्माण होईल.

एक्सपोर्ट सोसायटीचे व्यवस्थापन

- यातील चार आघाडीच्या सहकारी संस्था इफको, कृभको, नाफेड, जीसीएमएमएफ आणि एनसीडीसी प्रत्येकी 100 कोटी रुपयांचे योगदान देतील.
- सोसायटीचे अधिकृत भाग भांडवल रु. 2,000 कोटी असेल आणि यात भरलेले भाग भांडवल रु. 500 कोटी असेल.
- नवी दिल्ली येथे नोंदणीकृत कार्यालयासह संपूर्ण देशभरात कामकाजाचे क्षेत्र असेल.
- प्राथमिक ते राष्ट्रीय सर्व सहकारी संस्था – सभासद म्हणून सोसायटीमध्ये सामील होण्यास पात्र आहेत.

एक्सपोर्ट सोसायटीची कार्ये

- सर्वात जास्त भर देशात उपलब्ध असलेल्या अधिशेषांची सहकार क्षेत्रातील निर्यात करण्यावर आहे.
- भारतीय सहकारी क्षेत्राला व्यापक बाजारपेठांमध्ये प्रवेश करण्यासाठी तयार करणे.
- भारतीय सहकारी उत्पादने/सेवांच्या जगभरात मागणीत वाढ.

एक्सपोर्ट सोसायटीचे फायदे

- भारतीय सहकारी संस्थांची जागतिक बाजारपेठेत निर्यात क्षमता अनलॉक करणे.
- 'सहकार-से-समृद्धी' चे ध्येय सहकाराच्या सर्वसमावेशक विकास मॉडेलद्वारे साध्य करणे.
- वस्तू आणि सेवांच्या निर्यातीद्वारे चांगल्या किमतीची प्राप्ती आणि समाजाने निर्माण केलेल्या अतिरिक्त रकमेतून वाटप केलेल्या लाभांशाद्वारे.
- 29 कोटी सहकारी संस्थांना या उपक्रमाचा लाभ मिळणार आहे.

सॅन्ड्रिय उत्पादनांसाठी राष्ट्रीय स्तरावरील सहकारी संस्था

माननीय पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली केंद्रीय मंत्रिमंडळाने 11 जानेवारी 2023 रोजी ऐतिहासिक निर्णय घेऊन, 2002 च्या मल्टिस्टेट कोऑपरेटिव्ह सोसायटीज (एमएससीएस) कायद्यांतर्गत सॅन्ड्रिय उत्पादनांसाठी राष्ट्रीय स्तरावरील सहकारी संस्था स्थापन करण्यास आणि प्रोत्साहन देण्यास मान्यता दिली आहे. संबंधित मंत्रालये, विशेषतः वाणिज्य आणि उद्योग मंत्रालय, कृषी आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालय, अन्न प्रक्रिया उद्योग मंत्रालय, आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालय आणि पूर्वोत्तर क्षेत्र विकास मंत्रालय (एम/डोनर) यांच्याकडून त्यांच्या धोरणांद्वारे, योजनांद्वारे समर्थन आणि एजन्सी 'संपूर्ण सरकारी दृष्टिकोन' अनुसरण करतात.

पंतप्रधानांनी निरीक्षण केले आहे की "सहकार-से-समृद्धी" ही संकल्पना साकार करण्यासाठी सहकारी संस्थांच्या सामर्थ्याचा फायदा घेऊन त्यांचे यशस्वी आणि दोलायमान व्यावसायिक उपक्रमांमध्ये रूपांतर करण्यासाठी सर्व प्रयत्न केले पाहिजेत. अशा प्रकारे सहकारी संस्थांनी जागतिक स्तरावर विचार करणे आणि त्यांच्या तुलनात्मक फायद्याचा लाभ घेण्यासाठी स्थानिक पातळीवर कार्य करणे अत्यावश्यक आहे.

त्यामुळे, सॅन्ड्रिय क्षेत्राशी संबंधित विविध उपक्रमांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी एक छत्री संस्था म्हणून काम करून सहकारी क्षेत्रातील सॅन्ड्रिय उत्पादनांना प्रोत्साहन देण्यासाठी एमएससीएस कायदा (2002) च्या द्वितीय अनुसूची अंतर्गत राष्ट्रीय स्तरावरील सहकारी सोसायटीची नोंदणी करणे आवश्यक आहे.

सॅन्ड्रिय अन्न बाजार चे संभाव्य

- जागतिक सॅन्ड्रिय अन्न बाजाराचा एकूण आकार (2020) सुमारे 10 लाख कोटी रुपये आहे.
- भारत 27 लाख हेक्टर सॅन्ड्रिय जमिनीसह चौथ्या क्रमांकावर आहे.
- जगातील एकूण 34 लाख सॅन्ड्रिय उत्पादकांपैकी 16 लाख भारतातील आहेत.
- जागतिक सॅन्ड्रिय बाजारपेठेत भारताचा वाटा केवळ 2.70% आहे आणि त्यामुळे विस्ताराची प्रचंड क्षमता आहे.

फक्त सॅन्ड्रियच का?

- वाढती आरोग्य आणि पर्यावरणीय जाणीव हे सॅन्ड्रिय उत्पादनांच्या मागणीचे प्रमुख चालक आहेत.

भारतातील सॅन्ड्रिय उत्पादनाची क्षमता

- भारतामध्ये वैविध्यपूर्ण कृषी हवामानामुळे विविध प्रकारच्या सॅन्ड्रिय उत्पादनांचे उत्पादन करण्याची मोठी क्षमता आहे.
- देशाच्या अनेक भागांमध्ये, सॅन्ड्रिय शेतीची वारशाने मिळालेली परंपरा हा एक अतिरिक्त फायदा आहे, विशेषतः ईशान्य प्रदेशात (एनइआर), जिथे सिक्रीम 2016 मध्ये पूर्णपणे सॅन्ड्रिय राज्य म्हणून घोषित करण्यात आले होते.

सॅन्ड्रिय बाजारात सहकारी संस्था कशासाठी?

- 29 कोटींहून अधिक सदस्यांसह 8.54 लाख नोंदणीकृत सहकारी संस्था.

- सहकारी संस्थांचा उपयोग सॅन्ड्रिय क्लस्टर्स आणि त्यांच्या संपूर्ण पुरवठा साखळीच्या विकासासाठी केला जाऊ शकतो.

ऑरगॅनिक सोसायटी - मोठ्या सहकारी संस्थांचा लाभ घेत आहे

- जीसीएमएमएफ, एनएएफडी, एनसीसीएफ, एनडीडीबी आणि एनसीडीसी सारखी अग्रगण्य सहकारी यांनी सॅन्ड्रिय सहकारी संस्था स्थापन करण्यासाठी मंत्रालयाच्या पुढाकाराने पुढे आले आहे.
- सोसायटीचे अधिकृत भागभांडवल रु.500 कोटी असेल, ज्याचे प्रारंभिक पेड-अप भाग भांडवल रु.100 कोटी असेल.
- त्याचे कार्यक्षेत्र एनडीडीबी, आणंद, गुजरात येथे नोंदणीकृत कार्यालयासह देशभरात असेल.

सॅन्ड्रिय समाजाची रचना आणि त्याचे फायदे

- निर्यातीसाठी संस्थात्मक समर्थनाची तरतूद उदा., एकत्रीकरण, प्रमाणन, चाचणी, खरेदी, स्टोरेज, प्रक्रिया, ब्रँडिंग, लेबलिंग, पॅकेजिंग, लॉजिस्टिक सुविधा, सॅन्ड्रिय उत्पादनांचे विपणन आणि सॅन्ड्रिय शेतकऱ्यांना आर्थिक सहाय्याची व्यवस्था करणे.
- विहित निकषांची पूर्तता करण्यासाठी मान्यताप्राप्त सॅन्ड्रिय चाचणी प्रयोगशाळा आणि प्रमाणन संस्था.
- सॅन्ड्रिय उत्पादनांची संपूर्ण पुरवठा साखळी व्यवस्थापित करणे.
- जागतिक बाजारपेठेत सॅन्ड्रिय उत्पादनांची पोहोच आणि मागणी वाढवताना AMUL आणि इतर एजन्सींच्या ब्रँड आणि विपणन नेटवर्कचा वापर करणे.
- सॅन्ड्रिय उत्पादकांचे तांत्रिक मार्गदर्शन, प्रशिक्षण आणि क्षमता निर्माण करणे आणि सॅन्ड्रिय उत्पादनांसाठी समर्पित बाजार बुद्धिमत्ता प्रणाली विकसित करणे आणि राखणे.
- देशांतर्गत तसेच जागतिक बाजारपेठेतील सॅन्ड्रिय उत्पादनांची मागणी आणि उपभोग क्षमता अनलॉक करणे.

राष्ट्रीय स्तरावरील बहुराज्य सहकारी बियाणे संस्था

केंद्रीय मंत्रिमंडळाने माननीय पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली 2002 च्या मल्टिस्टेट कोऑपरेटिव्ह सोसायटीज (एमएससीएस) कायद्यांतर्गत राष्ट्रीय स्तरावरील बहुराज्यीय बियाणे सहकारी संस्था स्थापन आणि प्रोत्साहन देण्याच्या ऐतिहासिक निर्णयाला मान्यता दिली आहे जी एक सर्वोच्च संस्था म्हणून काम करेल. ते दर्जेदार बियाणांचे उत्पादन, खरेदी, प्रक्रिया, ब्रँडिंग, लेबलिंग, पॅकेजिंग, स्टोरेज, विपणन आणि वितरण; धोरणात्मक संशोधन आणि विकास; आणि देशी नैसर्गिक बियाणांचे संरक्षण आणि संवर्धन करण्यासाठी एक प्रणाली विकसित करणे; देशभरातील विविध सहकारी संस्थांमार्फत, विशेषतः कृषी आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालय, भारतीय कृषी संशोधन परिषद (आईसीएआर) आणि राष्ट्रीय बियाणे महामंडळ (एमएससी) यांच्या सहाय्याने त्यांच्या योजना आणि एजन्सीद्वारे 'संपूर्ण सरकारी दृष्टिकोन' अनुसरून.

माननीय पंतप्रधानांनी असे निरीक्षण नोंदवले आहे की सहकार-से-समृद्धी ही संकल्पना साकार करण्यासाठी सहकाराच्या सामर्थ्याचा लाभ घेण्यासाठी आणि त्यांचे यशस्वी आणि दोलायमान व्यावसायिक उपक्रमांमध्ये रूपांतर करण्यासाठी सर्व प्रयत्न केले पाहिजेत, कारण सहकारी संस्था कृषी आणि संबंधित क्षेत्रातील देश ग्रामीण आर्थिक परिवर्तनाची गुरुकिल्ली आहे.

कृषी विकासासाठी दर्जेदार बियाणे का?

- जगाच्या एकूण भूभागात केवळ 2.3% वाटा असलेल्या भारताला त्याच्या अफाट लोकसंख्येची अन्न सुरक्षा सुनिश्चित करायची आहे, जी जागतिक लोकसंख्येच्या 17.7% आहे. लागवडीखालील क्षेत्र वाढण्याची शक्यता नाही हे लक्षात घेता, दर्जेदार बियाण्यांवर भर देऊन लागवड केलेल्या जमिनीच्या प्रति युनिट उत्पादकता वाढवण्यावर भर द्यावा लागेल.
- असा अंदाज आहे की एकूण उत्पादनामध्ये दर्जेदार बियाणांचे थेट योगदान हे पिकावर अवलंबून सुमारे 15-20% आहे आणि इतर निविद्यांच्या कार्यक्षम व्यवस्थापनाने ते 45% पर्यंत वाढवता येऊ शकते.

दर्जेदार बियाणांमध्ये सहकारी का?

- देशात 8.54 लाख नोंदणीकृत सहकारी संस्था आहेत ज्यांचे सदस्य 29 कोटींहून अधिक आहेत. शेतकरी हे बियाण्यांचे प्राथमिक उत्पादक आणि ग्राहक दोन्ही असल्याने आणि बहुसंख्य भारतीय शेतकरी किमान एका

सहकारी संस्थेचे सदस्य असल्याने, या सहकारी संस्थांना अपेक्षित बियाणे बदलण्याचा दर (एसआरआर) आणि व्हेरिफाईड रिप्लेसमेंट रेट (वीआरआर) उपलब्ध करून देण्यासाठी देखील योग्य संस्थात्मक समर्थन गुंतले जाऊ शकते.

- अशाप्रकारे, शेतकऱ्यांमधील मोठ्या सदस्यसंख्येमुळे सहकारी संस्थांच्या ताकदीचा उपयोग उत्पादनाच्या उद्देशाने, उन्नत चाचणी सुविधेचा विस्तार आणि बियाण्याच्या विविध चाचण्यांसाठी केला जाऊ शकतो, जे उत्पादनातील तफावत कमी करण्यासाठी महत्त्वपूर्ण ठरू शकतात.

बियाणे सोसायटी स्थापन करण्यासाठी प्रेरणा

- 2002 च्या बहु-राज्य सहकारी संस्था अधिनियमांतर्गत राष्ट्रीय स्तरावरील बहु-राज्य सहकारी बियाणे सोसायटीची स्थापना उत्पादन, खरेदी, प्रक्रिया, ब्रँडिंग, लेबलिंग, पॅकेजिंग, स्टोरेज, मार्केटिंग आणि विविध उपक्रम राबविण्यासाठी प्रचार आणि सर्व संभाव्य मार्केटिंग चॅनेलद्वारे दर्जेदार बियाणांचे स्वतःच्या ब्रँड नावाने वितरण ध्येय आहे.

बियाणे सोसायटीचे व्यवस्थापन

- तीन आघाडीच्या राष्ट्रीय सहकारी संस्था उदा. इंडियन फार्मर्स फर्टिलायझर को-ऑपरेटिव्ह लिमिटेड (इफको), कृषक भारती को-ऑपरेटिव्ह लिमिटेड (क्रिभको) (मुख्य प्रवर्तक) आणि नॅशनल अॅग्रिकल्चरल कोऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन ऑफ इंडिया लिमिटेड (नाफेड) आणि दोन वैधानिक संस्था, उदा. नॅशनल डेअरी डेव्हलपमेंट बोर्ड (NDDB) आणि नॅशनल कोऑपरेटिव्ह डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन (एनसीडीसी) यांनी प्रत्येकी 50 कोटी रुपयांचे योगदान देण्याचा आणि बियाणे सहकारी संस्थेचे प्रवर्तक सदस्य बनण्याचा संकल्प केला आहे.
- सोसायटीचे अधिकृत भागभांडवल रु.500 कोटी असेल आणि ते रु.250 कोटींच्या प्रारंभिक पेड-अप भाग भांडवलासह स्थापन केले जाईल.
- हे भाग भांडवल, प्रवेश आणि इतर फी, कर्ज, रोख क्रेडिट्स, व्यावसायिक कागदपत्रे, बँका/फ्रीनाइनेशियल इंस्टीट्यूट्स चे ओव्हरड्राफ्ट, केंद्र आणि राज्य सरकारांकडून अनुदान आणि अनुदाने, सदस्य आणि इतर संस्थांकडून भारतात आणि परदेशात, नफा देणग्या/योगदानाद्वारे निधी उभारेल.

सोसायटीची कार्ये आणि कार्यक्षेत्र

- प्रस्तावित सोसायटी प्राथमिक कृषी सहकारी संस्था (पीएसीएस), बहुराज्यीय सहकारी संस्था (एमसीसीएस) आणि जिल्हा, राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरावर फेडरेशनच्या माध्यमातून सर्व प्रकारच्या सहकारी संरचनांचा समावेश करून आणि एसआरआर, वीआरआर वाढवण्यासाठी इतर सर्व माध्यमांचा समावेश करून कार्य करेल. दर्जेदार बियाणे लागवड आणि बियाण्यांच्या विविध चाचण्या, प्रमाणित बियाणांचे उत्पादन आणि वितरण या एकाच ब्रँड नावासह शेतकऱ्यांची भूमिका.
- त्याचे संपूर्ण देशभर कार्यक्षेत्र असेल. सुरुवातीला, नोंदणीकृत कार्यालय नवी दिल्ली येथे असेल.
- प्राथमिक ते राष्ट्रीय यासह बियाणे व्यवसायात स्वारस्य असलेल्या सर्व स्तरावरील सहकारी संस्था सदस्य म्हणून प्रस्तावित सोसायटीमध्ये सामील होण्यास पात्र असतील.
- वेळोवेळी सुधारित केलेल्या उपविधी आणि एमएससीएस कायदा आणि नियम 2002 नुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या मदतीने संचालक मंडळाद्वारे सोसायटीचे व्यवस्थापन केले जाईल. तो त्याच्या सदस्यांना जबाबदार असेल.
- सोसायटी बियाण्यांच्या तीनही पिढ्यांचे उत्पादन, चाचणी, प्रमाणन, खरेदी, प्रक्रिया, स्टोरेज, ब्रँडिंग, लेबलिंग आणि पॅकेजिंगवर लक्ष केंद्रित करून त्याचे कार्य करेल, जसे की, ब्रीडर, फाउंडेशन आणि PACS द्वारे प्रमाणित विविध योजना आणि धोरणांचा लाभ घेऊन, भारत सरकारची मंत्रालये 'संपूर्ण सरकारी दृष्टीकोन' द्वारे केंद्रित पद्धतीने काम करतील.

सोसायटीचे फायदे

बियाणे सहकारी संस्था सुनिश्चित करेल की 29 कोटी अल्प व अत्यल्प भूधारक सहकारी शेतकरी सभासदांना दर्जेदार बियाणांचे उत्पादन, वितरण, विपणन आणि पारंपारिक नैसर्गिक बियाणांचे जतन यांचे फायदे मिळतील. बियाणे

चाचणी सुविधा आणि विविध चाचण्यांच्या अपग्रेडेशनद्वारे सोसायटी हे उद्दिष्ट साध्य करेल.

- सोसायटी सर्व नफा सहभागी शेतकरी सदस्यांना उपनियमांनुसार राखीव राखून ठेवल्यानंतर दर्जेदार बियाणे उत्पादन, खरेदी, प्रक्रिया, पॅकेजिंग, विपणन इत्यादींतील हस्तांतरित करेल.
- दर्जेदार बियाणांचे उत्पादन, प्रक्रिया, साठवणूक, विपणन आणि वितरण यासाठी सोसायटी सहकारी संस्थांची क्षमता वाढवेल, ज्यामुळे कृषी उत्पादकता वाढेल ज्यामुळे देशाचा कणा असलेल्या ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा सर्वसमावेशक विकास होईल.
- सोसायटी बियाणे बदलण्याचे दर, विविधता बदलण्याचे दर, दर्जेदार बियाणे लागवड आणि बियाणे विविधता चाचण्यांमध्ये शेतकऱ्यांची भूमिका सुनिश्चित करण्यासाठी, प्रमाणित बियाण्यांचे उत्पादन आणि वितरण, एकाच ब्रँड नावाने सर्व स्तरांच्या नेटवर्कचा वापर करून वाढ करण्यास मदत करेल. सहकारी दर्जेदार बियाण्यांच्या उपलब्धतेमुळे अन्न सुरक्षा मजबूत करण्यासाठी आणि शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढविण्यासाठी कृषी उत्पादकता वाढण्यास मदत होईल.
- नॅशनल कोऑपरेटिव्ह युनियन ऑफ इंडिया (एनसीयूआई) ने प्रकाशित केलेल्या आकडेवारीनुसार, अंदाजे. 13.30% प्रत्यक्ष रोजगार सहकार क्षेत्रातून निर्माण होतो. या प्रस्तावित सोसायटीच्या माध्यमातून दर्जेदार बियाणे उत्पादनामुळे देशातील कृषी उत्पादनात वाढ होऊन कृषी आणि सहकार क्षेत्रात अधिक रोजगार निर्माण होईल. दर्जेदार बियाणांची प्रक्रिया, विपणन आणि वितरण यामुळे या क्षेत्रांमध्ये अतिरिक्त रोजगार निर्माण होईल, त्यामुळे ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला चालना मिळेल, "मेक इन इंडिया" ला प्रोत्साहन मिळेल आणि आत्मनिर्भर भारताकडे नेईल.
- यामुळे सहकाराच्या सर्वसमावेशक विकास मॉडेलच्या माध्यमातून 'सहकार-से-समृद्धी' चे उद्दिष्ट साध्य करण्यात मदत होईल जिथे दर्जेदार बियाणे उत्पादन करून चांगल्या किमतीची प्राप्ती करून, उच्च उत्पादनाचा वापर करून पिकांचे उच्च उत्पादन या दोन्ही गोष्टींचा फायदा सदस्यांना होईल. विविध प्रकारचे (एचवाईवी) बियाणे आणि तसेच सोसायटीने निर्माण केलेल्या अतिरिक्त रकमेतून लाभांशाद्वारे वाटप केलेल्या.
- 29 कोटी सभासदांना सहकारी संस्थांच्या लाभ मिळणार आहे, जे ग्रामीण भागातील शेतकरी समुदायातील, उपेक्षित आणि अल्प उत्पन्न गटातील आहेत.

ऐतिहासिक सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी – पीएसीएस आता सीएससी द्वारे ऑफर केलेल्या 300 हून अधिक ई-सेवा प्रदान करणा

एक ऐतिहासिक निर्णय घेऊन, माननीय पंतप्रधानांचे 'सहकार से समृद्धी' चे स्वप्न पूर्ण करण्याच्या दिशेने, 2 फेब्रुवारी 2023 रोजी एक सामंजस्य करार (एमओयू) वर स्वाक्षरी करण्यात आली, ज्यामुळे प्राथमिक कृषी पतसंस्था (पीएसीएस) सेवा प्रदान करण्यात सक्षम होतील. केंद्रीय गृह आणि सहकार मंत्री, अमित शहा आणि केंद्रीय इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्री, अश्विनी वैष्णव यांच्या उपस्थितीत, कॉमन सर्व्हिसेस सेंटर्स (सीएससीएस) द्वारे ऑफर केली जाते. सहकार मंत्रालय, इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालय, नाबाई आणि सीएससी ई-गव्हर्नन्स सर्व्हिसेस इंडिया लिमिटेड यांच्यात नवी दिल्लीत सामंजस्य करार करण्यात आला. यावेळी सहकार राज्यमंत्री बी.एल.वर्मा, सहकार मंत्रालय आणि इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालयाचे सचिव, सहकार मंत्रालय, नाबाई आणि एनसीडीसीचे वरिष्ठ अधिकारी उपस्थित होते. आपल्या भाषणात सहकार मंत्री म्हणाले की पीएसीएस सहकाराचा आत्मा आहे आणि सुमारे 20 सेवा पुरवठादार म्हणून त्यांना बहुउद्देशीय बनवल्याने

ग्रामीण भागात रोजगाराच्या संधी वाढतील. ते म्हणाले की, ग्रामीण आणि कृषी विकासामध्ये पीएसीएस ची भूमिका आणि योगदान अत्यंत महत्वाचे आहे. हा करार सर्वासाठी एक विजय-विजय परिस्थिती असल्याचे वर्णन करून, त्यांनी टिप्पणी केली की हे सहकारी आणि शेतकरी या दोघांनाही बळकट करण्यासाठी एक क्रांतिकारी पाऊल ठरेल आणि सीएससी ही संकल्पना देशातील सर्वात लहान घटकापर्यंत सहजतेने पुढे नेण्यात मदत करेल. या सामंजस्य करारामुळे, पीएसीएस आता सीएससी म्हणून काम करू शकतील, यासह, पीएसीएस च्या 13 कोटी शेतकरी सदस्यांसह 300 हून अधिक सेवा ग्रामीण जनतेला उपलब्ध करून दिल्या जातील. हे पीएसीएस च्या व्यावसायिक क्रियाकलापांमध्ये वाढ करेल आणि त्यांना स्वावलंबी आर्थिक संस्था बनण्यास मदत करेल; आणि या उपक्रमामुळे, पीएसीएस आता सीएससी योजनेच्या डिजिटल सेवा पोर्टलवर सूचीबद्ध केलेल्या सर्व सेवा नागरिकांना प्रदान करण्यास सक्षम असेल, ज्यात बँकिंग, विमा, आधार नोंदणी/अपडेट, कायदेशीर सेवा, शेती उपकरणे, पॅन कार्ड सारख्या कृषी-निविष्टांचा समावेश आहे. आईआरसीटीसी, रेल्वे, बस आणि विमान तिकीट संबंधित सेवा इ. केंद्रीय सहकार मंत्र्यांनी असेही घोषित केले की पीएसीएस संगणकीकरणच्या सध्या सुरू असलेल्या केंद्र-प्रायोजित योजनेतर्गत विकसित केले जाणारे राष्ट्रीय सॉफ्टवेअर देखील पीएसीएस साठी सीएससी म्हणून कार्य करण्यासाठी वापरले जाईल, जी एक मोठी उपलब्धी असेल.

स्रोत: पीआयबी

एनसीयूआई येथे एनसीपी पॅनेलची बैठक: एनसीपी कोओपरेटिव्ह रिक्रूटमेंट बोर्ड आणि कोओपरेटिव्ह ट्रायब्यूनल नवीन मसुदा प्रस्तावित करू शकतो

एनसीपी पॅनेलने एनसीयूआई मुख्यालयात माजी केंद्रीय मंत्री सुरेश प्रभू यांच्या अध्यक्षतेखाली 24 जानेवारी 2023 रोजी, नवीन राष्ट्रीय सहकारी धोरण (एनसीपी) दस्तऐवजाचा मसुदा तयार करण्यासाठी राष्ट्रीय स्तरावरील समितीची 6वी बैठक घेतली. या बैठकीतील काही अग्रगण्य सूचनांमध्ये राष्ट्रीय सहकारी लेखापरीक्षण आणि लेखा मंडळ किंवा राष्ट्रीय सहकारी न्यायाधिकरण आणि राष्ट्रीय सहकारी भर्ती मंडळाची स्थापना यांचा समावेश आहे. या सर्व क्रांतिकारी कल्पना आणि पॅनेलच्या सदस्यांच्या सूचनांचा राष्ट्रवादीच्या अंतिम मसुद्यात समावेश केला जात आहे.

या बैठकीला एनसीयूआई चे अध्यक्ष दिलीप संधानी, कृषको चे एमडी राजन चौधरी, आरबीआई सेंट्रल बोर्डचे संचालक सतीश मराठे, एनएफसीयूबी चे अध्यक्ष ज्योतिंद्र मेहता, वीएएमएनआईसीओएम च्या संचालक हेमा यादव, एनएफसीएसएफ चे एमडी प्रकाश नाईकनवरे, नाबाई चे चेअरमन शाजी के.व्ही, उदयपूर दूध उत्पादन पटेल संघाचे सहकारी पटेल आणि अन्य सदस्य व पदाधिकारी उपस्थित होते.

एनसीपी च्या नवीन मसुद्यात नॅशनल कोऑपरेटिव्ह ऑफ बँक ऑफ इंडियाच्या स्थापनेचाही प्रस्ताव आहे, जो नाबाई प्रमाणेच भूमिका बजावेल. मसुदा धोरण दस्तऐवजात प्रस्तावित केल्या जाणाऱ्या इतर अनेक सर्वोच्च संस्थांमध्ये विकास वित्तीय संस्था, नॅशनल कोप युनिव्हर्सिटी, सेंटर फॉर एक्सलन्स, नॅशनल कॉप ऑडिट आणि अकाउंटिंग बोर्ड, नॅशनल एक्सपोर्ट मल्टीस्टेट कॉप सोसायटी इत्यादींचा समावेश आहे. नवीन एनसीपी 2022 चा मसुदा पुढील 25 वर्षांचा म्हणजे 2024-2047 पर्यंतचा रोडमॅप देतो. 2.5 लाख कार्यात्मक पीएसीएस संगणकीकृत करणे, त्यांना एका सामान्य राष्ट्रीय व्यासपीठावर आणणे आणि सर्व भागधारकांसह राष्ट्रीय कोओपरेटिव्ह डेटाबेसस एकत्रित करणे ही धोरणे आहे. आणि 2047 पर्यंत, एनसीपी च्या मसुद्यात 6 लाख नवीन पीएसीएस, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यपालन सहकारी संस्था स्थापन करण्याची योजना आहे. याशिवाय, 50 कोटी बोर्ड सदस्य आणि इतरांना प्रशिक्षण देण्याबाबत ते बोलत आहे.

स्रोत: Indiancooperative.com

गांधीनगरमध्ये बी20 इंडिया इनसेप्शन मीट

3 दिवसीय B20 इंडिया संमेलन अलीकडेच गांधीनगर, गुजरात येथे झाले. डॉ. चंद्रपाल सिंग यादव (अध्यक्ष आईसीए-एपी आणि अध्यक्ष कृषको), दिलीप संधानी (अध्यक्ष एनसीयूआई आणि इफको अध्यक्ष), आणि सावित्री सिंग (उपमुख्य कार्यकारी, एनसीयूआई) या बैठकीत सहभागी झाले होते. सध्या, भारताकडे प्रमुख विकसित आणि विकसनशील राष्ट्रांचा समूह असलेल्या जी-20 चे अध्यक्षपद आहे. सप्टेंबर 2023 मध्ये, भारत 18 व्या जी-20 शिखर परिषदेचे आयोजन करेल. त्याआधी, बी20 सह जी-20 च्या प्रमुख गटांच्या अनेक बैठका होणार आहेत. बिझनेस 20 (बी20) हा या संस्थेच्या सर्वात प्रमुख अधिकृत गटांपैकी एक आहे ज्यामध्ये कंपनी, कामगार संघटना आणि बहुपक्षीय संघटना आहेत. भारतीय उद्योग परिषद (सीआईआई) ला भारताच्या जी-20 अध्यक्षपदाच्या काळात बी20 चे नेतृत्व करण्यासाठी आणि होस्ट करण्यासाठी बी20 सचिवालय म्हणून जीओआई द्वारे अधिकृतपणे नियुक्त केले गेले आहे. बी20 इंडिया 7 टास्क फोर्स आणि 2 टास्क कौन्सिलच्या माध्यमातून काम करेल.

जी-20 गटात अर्जेन्टिना, ऑस्ट्रेलिया, ब्राझील, कॅनडा, चीन, फ्रान्स, जर्मनी, भारत, इंडोनेशिया, इटली, जपान, प्रजासत्ताक कोरिया, मेक्सिको, रशिया, सऊदी अरेबिया, दक्षिण आफ्रिका, तुर्की, युनायटेड किंगडम, अमेरिका, आणि युरोपियन युनियन आहे.

सी-20 वर्किंग ग्रुपच्या वेबिनारमध्ये एनसीयूआई ने भाग घेतला

एनसीयूआई ची डेप्युटी सीई सावित्री सिंग यांनी 22 जानेवारी, 2023 रोजी सी-20 वर्किंग ग्रुपने आयोजित केलेल्या वेबिनारमध्ये भाग घेतला. वेबिनारची मुख्य थीम "लिंग आणि नागरी समाजावर लक्ष केंद्रित करणारी तंत्रज्ञान आणि धोरणे" होती. एनसीयूआई च्या डेप्युटी सीई ने भारतातील सहकारी चळवळीची ओळख करून दिली आणि 30 कोटी कोऑप सदस्यांच्या सामाजिक-आर्थिक वाढीमध्ये त्यांच्या महत्त्वपूर्ण योगदानाची नोंद करण्यासोबतच यशस्वी भारतीय कोऑप व्यवसायांची माहिती दिली. सी20 ला मुख्य धोरणात्मक संदेश म्हणून, तिने शिफारस केली की एस्डीजीएस साध्य करण्यासाठी कोओपरेटिवेचे योगदान एक प्रमुख घटक म्हणून ओळखले जावे आणि विविध जी-20 कार्य गटांमध्ये योग्य स्थान दिले जावे आणि संबंधित अहवाल आणि शिफारसीमध्ये देखील नमूद केले जावे. सिव्हिल 20 (सी20) हा जी-20 चा अधिकृत प्रतिबद्धता गट आहे. नागरी समाज संस्था (सीएसओएस) साठी जी-20 चे व्यासपीठ म्हणून, सी20 गैर-सरकारी आणि गैर-व्यावसायिक आवाज जी-20 नेत्यांपर्यंत पोहोचवते. सध्या जी-20 चे अध्यक्षपद भारताकडे आहे.

एनसीयूआई ने नीटकॉन लिमिटेड सह एमओयू करारावर स्वाक्षरी केली: कोओपरेटिव्ह उद्योजकतेला प्रोत्साहन देणारे एक उल्लेखनीय पाऊल

कोओपरेटिव्ह उद्योजकतेला चालना देण्यासाठी नामांकित संसाधन संस्थेशी संबंध निर्माण करण्याचा प्रयत्न सुरू ठेवत, एनसीयूआई ने नीटकॉन लिमिटेड सोबत 2 फेब्रुवारी 2023 रोजी सामंजस्य करार (एमओयू) केला; एनसीयूआई चे अध्यक्ष, दिलीप संधानी, डॉ. सुधीर महाजन, सीई, एनसीयूआई, आणि सतविंदर सिंग, एमडी, नीटकॉन लिमिटेड यांच्या उपस्थितीत. या उल्लेखनीय सहकार्याद्वारे, एनसीयूआई ला एसएचजीएस आणि कोओपरेटिव्ह च्या उत्पादनांना प्रोत्साहन देण्यासाठी, विपणन विकसित करण्यासाठी व्यावसायिक सहाय्य मिळेल. संपार्श्विक, उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रमांसह त्याचे उष्मयन केंद्र मजबूत करा, आणि रेकॉर्डचे डिजिटायझेशन, सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट, विविध प्रकल्पांसाठी आईटी हार्डवेअर पुरवठा इत्यादीसह आईटी. 1984 मध्ये स्थापित, नीटकॉन लिमिटेड ही आईटी आणि सल्लागार सारख्या क्षेत्रात काम करणारी एक सरकारी संस्था आहे जिथे औद्योगिक, शिक्षण आणि आरोग्य सेवांमध्ये सेवा, कौशल्य विकास, प्रशिक्षण आणि क्षमता निर्माण च्या क्षेत्रात काम करते।